

Rozhodnutí Nejvyššího soudu ze dne 9. 9. 1971, sp. zn. 4 Tz 44/71

Číslo: 34/1972

Právní věta:

Nedovolené podnikání ve smyslu ustanovení § 118 odst. 1 tr. zák. spočívá v neoprávněném provozování soukromé výrobní nebo jiné výdělečné činnosti za předpokladu, že jde o činnost soustavnou, páchanou po živnostensku a mající charakter soukromého podnikání. Ustanovení § 118 tr. zák. lze uplatnit jen v závažnějších případech nedovoleného podnikání, které se svým rozsahem přibližuje výkonu zaměstnání s cílem dosáhnout většího zdroje příjmů. Provozuje-li takovou činnost zaměstnanec podniku, jehož předmětem podnikání je činnost stejného obsahu, na úkor tohoto podniku, dopouští se trestného činu zneužívání socialistického podnikání podle § 120 tr. zák. U tohoto trestného činu na rozdíl od trestného činu nedovoleného podnikání podle § 118 tr. zák. se však nevyžaduje, aby činnost pachatele měla charakter podnikání, ale postačí, aby šlo o výrobní nebo jinou výdělečnou činnost ve větším rozsahu.

Soud: Nejvyšší soud

Datum rozhodnutí: 09.09.1971

Spisová značka: 4 Tz 44/71

Číslo rozhodnutí: 34

Číslo sešitu: 6

Typ rozhodnutí: Rozhodnutí

Hesla: Nedovolené podnikání

Předpisy: 140/1961 Sb. § 118

140/1961 Sb. § 120

140/1961 Sb. § 3 odst. 2

150/1969 Sb. § 2 písm. c

42/1966 Sb. § 46 odst. 3

Druh: Rozhodnutí ve věcech trestních

Sbírkový text rozhodnutí:

Rozsudkem okresního soudu v Lounech ze dne 27. 10. 1970 sp. zn. 4 T 423/70 byl obviněný F. V. zproštěn podle § 226 písm. b) trest. řádu obžaloby, která mu dávala za vinu, že v době od r. 1967 do konce r. 1969 prováděl bez oprávnění a na vlastní vrub opravy a úpravy 135 ha chmelnic pro Semenářský statek v Lounech a JZD Třeboc - Kroučová a za tyto práce obdržel pro sebe a své spolupracovníky celkem 42 495,50 Kčs, a že tak neoprávněně provozoval výrobní podnikání ve větším rozsahu, čímž měl spáchat trestný čin nedovoleného podnikání podle § 118 odst. 1 tr. zák.

Proti tomuto rozsudku podal okresní prokurátor odvolání, které bylo usnesením krajského soudu v

Ústí nad Labem ze dne 18. 2. 1971 sp. zn. 1 To 450/70 podle § 256 tr. ř. zamítnuto.

Okresní soud v Lounech ve svém rozsudku zjistil, že obviněný, který již několik let pracuje jako vedoucí montážní čety u oborového podniku Chmelařství v Žatci, nejméně od roku 1967 prováděl se svými spolupracovníky opravy a výjimečně též výstavbu chmelnic pro Semenářský státní statek v Lounech a pro Jednotné zemědělské družstvo Třeboc – Kroučová. Za tyto práce získal se svými spolupracovníky celkem částku 42 495,50 Kčs, z čehož sám obdržel nejméně 12 000 Kčs. Okresní soud vycházel z toho, že šlo o činnost, která přesáhla rámec běžné výpomoci a nabyla povahy živnostenského podnikání, a proto měl za to, že v jednání obviněného jsou formálně naplněny všechny znaky skutkové podstaty trestného činu nedovoleného podnikání podle § 118 odst. 1 tr. zák. V dalším však okresní soud s ohledem na to, že obviněný tyto práce prováděl včas, kvalitně a ke spokojenosti shora uvedených zemědělských podniků a za tyto práce dostával přiměřenou odměnu, a že oborový podnik Chmelařství by zřejmě nestačil zajistit provedení těchto prací, zejména v termínech, jak to dokázal obviněný se svými spolupracovníky, dospěl k závěru, že stupeň nebezpečnosti jednání obviněného pro společnost je nepatrný, takže v tomto případě vzhledem k ustanovení § 3 odst. 2 tr. zák. nejde o trestný čin, a proto obviněného podle § 226 písm. b) tr. ř. zprostil obžaloby.

Krajský soud v Ústí nad Labem jako soud odvolací shledal správnými jak skutkové zjištění, tak i právní závěry okresního soudu a zprošťující výrok z hlediska společenské nebezpečnosti jednání obviněného doplnil ještě poukazem na další okolnosti, které podle názoru okresního soudu ještě více snižovaly závažnost jednání obviněného. Poukázal zejména na to, že provedená práce byla evidována na řádných úkolových listech, podle nichž také proplácena mzda, snížená o příslušnou daň ze mzdy, dále že na práci pro shora uvedený státní statek, představující hodnotu prací za 40 000 Kčs, byla uzavřena smlouva o dílo, kterou podepsaly obě smluvní strany, že obviněný i jeho spolupracovníci vykonávali tuto vedlejší činnost zásadně ve svém volném čase a vlastními nástroji a že se o odměnu dělili podle počtu odpracovaných hodin a množství vykonané práce. Z těchto důvodů a s přihlédnutím k dalším okolnostem, které již zjistil okresní soud, dospěl krajský soud k názoru, že jednání obviněného, i když naplňuje znaky trestného činu nedovoleného podnikání podle § 118 odst. 1 tr. zák., nedosahuje stupně společenské nebezpečnosti požadované trestním zákonem, a proto odvolání prokurátora zamítl.

K stížnosti pro porušení zákona podané generálním prokurátorem ČSR zrušil Nejvyšší soud rozhodnutí soudů obou stupňů a přikázal okresnímu soudu, aby věc znovu projednal a rozhodl.

Z odůvodnění:

Je zjištěno, že obviněný jako pracovník oborového podniku Chmelařství v Žatci bez povolení prováděl se svými spolupracovníky v letech 1967 až 1969 postupně celkem v šesti případech ve shora uvedených zemědělských závodech opravy, případně i výstavbu chmelnic a za tyto práce mu bylo vyplaceno celkem 42 495,50 Kčs, z čehož po rozdělení této částky i na ostatní pracovníky mu zůstalo 12 000 Kčs.

Pokud jde o právní posouzení tohoto skutku, krajský soud se ztotožnil s názorem okresního soudu v tom, že jednání obviněného naplňuje znaky trestného činu nedovoleného podnikání podle § 118 odst. 1 tr. zák. Přitom však vůbec neodůvodnil, v čem tyto znaky spatřuje, na rozdíl od okresního soudu, který skutkovou podstatu tohoto trestného činu odůvodnil s poukazem na to, že činnost obviněného přesáhla rámec běžné výpomoci a nabyla povahy živnostenského podnikání.

Skutková podstata trestného činu nedovoleného podnikání podle § 118 tr. zák. spočívá v neoprávněném provozování soukromé výrobní nebo jiné výtěžné činnosti za předpokladu, že jde o soustavnou činnost páchanou po živnostensku a mající charakter soukromého podnikání. Z

požadavku, aby šlo o soustavnou činnost, vyplývající z výrazu „podnikání“, použitého v tomto trestním ustanovení, je nutno dovodit, že ustanovení § 118 tr. zák. lze uplatnit pouze v závažnějších případech nedovoleného podnikání, které svým rozsahem se přibližuje výkonu zaměstnání s cílem dosáhnout většího zdroje příjmů. Tím je také vyjádřen rozdíl skutkové podstaty tohoto trestného činu oproti skutkové podstatě přečinu podle § 2 písm. c) zák. č. 150/1969 Sb., která sice také zpravidla vyžaduje činnost soustavnou a vedoucí k opatřování trvalejšího zdroje příjmů, ale nenarušuje výrazněji socialistický charakter našeho hospodářství.

Z uvedeného skutkového stavu lze dovodit, že obviněný sice provozoval výdělečnou činnost ve větším rozsahu, o čemž svědčí zejména opravy chmelnic pro Semenářský státní statek v Lounech prováděné na jaře roku 1969, kdy šlo o práce v hodnotě 40 000 Kčs, tato činnost však neměla charakter „podnikání“, předpokládaný ustanovením § 118 tr. zák. a vyznačující se soustavností takové činnosti. Tento závěr vyplývá z toho, že obviněný práce na opravách chmelnic prováděl vždy ve velkém časovém odstupu. Z toho je zřejmé, že v jednání obviněného není splněn znak výdělečného podnikání, a proto nemohlo být toto jednání posuzováno jako trestný čin nedovoleného podnikání podle § 118 odst. 1 tr. zák. Krajský soud proto pochybil, jestliže vycházel z toho, že jednání obviněného vykazuje znaky skutkové podstaty tohoto trestného činu.

Charakteristickým rysem jednání obviněného však bylo, že obviněný provozoval ve větším rozsahu zjištěnou výdělečnou činnost jako pracovník oborového podniku Chmelařství v Žatci, do jehož provozní náplně, jak vyplývá ze zprávy tohoto podniku ze dne 5. 11. 1969, spadá provádění oprav a staveb chmelnic. Obviněný také byl na opravách a stavbách chmelnic zaměstnán, a to jako vedoucí montážní čety, přičemž jeho četa měla za úkol provádět opravy, případně stavby chmelnic v zemědělských závodech na okrese Louny i v sousedních okresech. Z tohoto důvodu byl obviněný, jak sám doznal a jak bylo prokázáno provedenými důkazy, v těchto zemědělských závodech znám, a proto také vedoucí pracovníci některých závodů na něm žádali, aby jim na chmelnicích provedl práce bez objednávky v podniku, kde byl zaměstnán. Obviněný těmto žádostem vyhověl a tak postupně docházelo k zmíněným jednotlivým opravám, případně k výstavbě chmelnic. Odměnu za práce obviněný dotýčným organizacím vyúčtoval stejným způsobem jako pro podnik, kde byl zaměstnán, a pro ten účel také používal tiskopisů tohoto podniku. Z již citované zprávy oborového podniku Chmelařství Žatec je dále zřejmé, že tento podnik provádí ročně opravy chmelnic v rozsahu 400 až 500 ha a že v rámci tohoto rozsahu byl schopen provést opravy, které prováděl obviněný. Z prohlášení ředitele podniku M. K. a výpovědi svědka J. B. je zřejmé, že obviněnému nebylo nikým povoleno takové práce provádět. Tyto skutečnosti nasvědčují tomu, že obviněný provozoval na svůj účet výdělečnou činnost, která byla náplní oborového podniku Chmelařství v Žatci, s cílem získat touto činností prospěch. Jde tu o jednání typické pro skutkovou podstatu trestného činu zneužívání socialistického podnikání podle § 120 odst. 1 tr. zák., jehož se dopouští, kdo zneužije svého zaměstnání v socialistické organizaci tím, že ve větším rozsahu provozuje na její úkor výdělečnou činnost k soukromému obohacení. U tohoto trestného činu na rozdíl od trestného činu podle § 118 tr. zák. se nevyžaduje, aby činnost pachatele měla charakter podnikání, ale postačí výrobní nebo jiná výdělečná činnost ve větším rozsahu.

Krajský soud pochybil i při zjišťování stupně nebezpečnosti činu obviněného pro společnost při řešení otázky, zda z hlediska ustanovení § 3 odst. 2 tr. zák. jde o trestný čin či nikoliv.

Při tomto hodnocení je nutno vycházet z kritérií uvedených v odst. 4 a § 3 tr. zák., jimiž je charakterizován stupeň nebezpečnosti činu pro společnost. Jsou to zejména význam chráněného zájmu, který byl činem dotčen, způsob provedení činu a jeho následky, okolnosti, za kterých byl čin spáchán, osoba pachatele, míra jeho zavinění a jeho pohnutka.

Krajský soud ani okresní soud však k těmto všem hlediskům nepřihlédl a v podstatě se omezily jen na to, že práce byly provedeny včas a kvalitně a že obviněný i jeho spolupracovníci vykonávali tyto

práce ve svém pracovním volnu a s pomocí vlastních nástrojů, že práce byly řádně evidovány a vyúčtovány a že obviněný je v pracovním posudku kladně hodnocen. Oba soudy pak dovodily, že tyto skutečnosti snižují společenskou nebezpečnost jednání obviněného na nepatrnou míru, takže nejde o trestný čin. Soudy však již nevzaly v úvahu především to, že obviněný vykazoval více pracovních sil, než na práci bylo skutečně zaměstnáno, a dokonce i na úkolových listech a výplatních listinách uváděl osoby na práci vůbec nezúčastněné. Tento postup obviněný odůvodňoval tím, že chtěl docílit nižší odměny na jednotlivé pracovníky, aby nemuseli platit vyšší daně. Tím obviněný obcházel příslušné předpisy o dani ze mzdy, zejména ustanovení § 11 zák. č. 76/1952 Sb. Soudy rovněž nezkoumaly oprávněnost požadovaných odměn a nesprávně se spokojily pouze s paušální výpovědí svědka L. V., který uvedl jen jako svou domněnku, že obviněný psal spíše méně práce, než ve skutečnosti jeho skupina odpracovala.

Z uvedeného je zřejmé, že krajský soud nezjistil všechny předpoklady určující v souzeném případě stupeň společenské nebezpečnosti činu obviněného a v důsledku toho ani nemohl správně zhodnotit, zda jednání obviněného je trestným činem s ohledem na jeho nebezpečnost. Tím rovněž porušil zákon v ustanovení § 2 odst. 5 a 6 tr. ř. ve vztahu k ustanovení § 3 odst. 2 tr. zák.